

Komisijas atbildes uz tirgus dalībnieku jautājumiem attiecībā uz ieguldītāju aizsardzības un noguldījumu garantiju sistēmas piemērošanu

Materiāls sagatavots, atsaucoties uz Komisijas 26.01.2012. vēstuli visām kredītiestādēm par naudu Ieguldītāju aizsardzības likuma izpratnē, kas 17.02.2012. publicēta Komisijas mājas lapā.

Jautājums

Vai Komisijas viedoklis par ieguldītāju aizsardzības un noguldījumu garantiju sistēmas piemērošanu attiecībā uz klientu naudas līdzekļiem, kas nodoti bankai darījumiem ar finanšu instrumentiem, ir pamatots ar kādu Eiropas Savienības tiesību aktu?

Atbilde

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 97/9/EC (turpmāk – Direktīva 97/9/EC), pamatojoties uz kuru ir izdots Ieguldītāju aizsardzības likums, 2. punkts paredz, ka dalībvalsts var atbrīvot kredītiestādes no pienākuma attiecināt ieguldītāju aizsardzības sistēmu uz klientu aktīviem, kas ir aizsargāti ar noguldījumu garantiju sistēmu, ar nosacījumu, ka ieguldītāji ir informēti par piemērojamo aizsardzības sistēmu un kompensācija, kas tiek paredzēta saskaņā ar noguldījumu garantiju sistēmu, nav mazāka kā ieguldītāju aizsardzības sistēmā paredzētā kompensācija. Arī Direktīvas 97/9/EC preambulas 9. punktā ir paskaidrots, ka kredītiestādēm, kas sniedz ieguldījumu pakalpojumus, obligāti ir jābūt ieguldītāju aizsardzības sistēmas dalībniecēm, lai tiktu aizsargāti visi ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas gaitā piesaistītie klientu aktīvi, tajā pašā laikā, ja klientu aktīvi jau ir aizsargāti ar noguldījumu garantiju sistēmu, divu sistēmu vienlaicīga piemērošana attiecībā uz vienu un to pašu klienta aktīvu nav nepieciešama. Savā 26.01.2012. vēstulē Komisija jau uzsvēra, ka attiecībā uz klientu līdzekļiem, kuri atrodas kredītiestādes bilancē un tiek glabāti kopā ar kredītiestādes līdzekļiem, kuri var tikt izmantoti kredītiestādes likviditātes nodrošināšanai un kredītiestādes maksātspējas gadījumā var tikt izmantoti kreditoru prasību apmierināšanai, piemērojama noguldītāju aizsardzības sistēma. Ņemot vērā minēto, uzskatām, ka Komisijas nostāja attiecībā uz noguldījumu garantiju sistēmas piemērošanu klientu naudas līdzekļiem, kas ir paredzēti darījumiem ar finanšu instrumentiem, bet atrodas kredītiestādes bilancē, **nav pretrunā ar Direktīvu 97/9/EC un atbilst Komisijas darbības mērķim veicināt ieguldītāju un noguldītāju interešu aizsardzību.**

Jautājums

Kura aizsardzības sistēma attiecas uz **termiņa depozītu** bankā, kas ir izvietots klienta **individuālā ieguldījumu portfeļa** pārvaldīšanas ietvaros un tiek atspoguļots bankas bilancē:

- 1) ieguldījumu aizsardzības shēma;
- 2) noguldījumu garantiju shēma;
- 3) vai attiecībā uz klienta līdzekļiem bankas maksātspējas gadījumā tiks piemērots Kredītiestāžu likuma 172. panta nosacījums, ka kredītiestādes turējumā esošie trešajām personām piederošie līdzekļi tiks atdalīti no bankas mantas?

Atbilde

Uz termiņa depozītu, kas bankā ir izvietots klienta individuālā ieguldījumu portfeļa pārvaldīšanas ietvaros un tiek atspoguļots bankas bilancē, attiecas **noguldījumu garantijas shēma**.

Attiecībā uz Kredītiestāžu likuma 172. panta pirmās daļas piemērošanu Komisija paskaidro, ka likumdevēja mērķis, pieņemot šo normu, bija:

1) attiecībā uz daļā minēto uzskaitījumu "*valsts fondēto pensiju shēmas ieguldījumu plānu, privāto pensiju fondu pensiju plānu līdzekļus, pensiju plānos un apdrošināšanas līgumos noteikto saistību izpildei paredzētos līdzekļus, ja šis nosacījums minēts noguldījumu līgumā, un sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas garantijas fonda līdzekļus*" noteikt īpašu aizsardzības mehānismu ar sociālo jomu saistītiem pakalpojumiem, tas ir, papildpensijas uzkrāšanai privāto pensiju fondu pensiju plānos, vai tādiem pakalpojumiem, kuru saņemšanai ir noteikts obligāts raksturs, tas ir, valsts fondēto pensiju shēmas ieguldījumu plāniem un civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas līgumos noteikto saistību izpildei paredzētajiem līdzekļiem;

2) attiecībā uz daļā minēto "*kredītiestādes turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu*" saskaņot Kredītiestāžu likuma regulāciju ar valsts fondēto pensiju shēmas ieguldījumu plānu, privāto pensiju fondu pensiju plānu un ieguldījumu fondu darbību regulējošo normatīvo aktu prasību par to, ka kredītiestādes, kas veic šo līdzekļu turētājbankas funkcijas, maksātnespējas gadījumā šo veidojumu līdzekļus neiekļauj parādnieka mantas sastāvā (Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likuma 20. panta ceturrtā daļa, likuma "Par privātajiem pensiju fondiem" 12. panta trešā daļa, Valsts fondēto pensiju likuma 11. panta otrā daļa, kas nosaka, ka līdzekļu turētāja izvēli, tā pienākumus un atbildību, kā arī turētājbankas līguma noslēgšanas un izpildes kārtību nosaka Valsts fondēto pensiju likums un Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likums).

Ievērojot minēto, Komisija uzskata, ka jēdziens "kredītiestādes turējumā esošā trešajām personām piederošā manta" ir traktējams šauri un minētā norma neparedz iekļaut minētajā mantā naudas līdzekļus, kas atrodas bankas valdījumā, nevis turējumā, un tiek atspoguļoti bankas bilancē. Komisija paskaidro, ka uz ieguldījumu brokeru sabiedrības un ieguldījumu pārvaldes sabiedrības klientu naudas līdzekļiem, kas tiek atspoguļoti kredītiestādes bilancē sabiedrības klientu līdzekļu turēšanai atvērtajā kontā, attiecas noguldījumu garantiju sistēma.

Jautājums

Vai, īstenojot Komisijas pieeju, būs vienādi pakalpojumu saņemšanas un aizsardzības nosacījumi klientiem, kas noguldījuši līdzekļus termiņnoguldījumā bankā, un klientiem, kas izmanto bankas finanšu instrumentu portfeļu pārvaldīšanas pakalpojumus un minētā pakalpojuma ietvaros naudas līdzekļi noguldīti termiņnoguldījumā bankā (tiek atspoguļoti bankas bilancē)?

Atbilde

Jā, abos gadījumos klientu līdzekļi tiek aizsargāti ar Noguldījumu garantiju likumu.

Jautājums

Vai, īstenojot Komisijas pieeju, būs vienādi pakalpojumu saņemšanas un aizsardzības nosacījumi klientiem, kas izmanto bankas finanšu instrumentu portfeļu pārvaldīšanas pakalpojumus un minēto pakalpojumu ietvaros klienta naudas līdzekļiem banka piemēro šķirtās turēšanas principu, atspoguļojot tos ārpusbilancē, un klientiem, kas izmanto ieguldījumu brokeru sabiedrības pakalpojumus?

Atbilde

Ieguldījumu brokeru sabiedrībām ir pienākums nodrošināt klientu naudas līdzekļu šķirtu turēšanu no saviem līdzekļiem un to uzrādīšanu ārpusbilancē. Tādējādi ieguldījumu brokeru sabiedrību klienti **ir līdzvērtīgā situācijā** ar klientiem tādā kredītiestādē, kas pieņems lēmumu atspoguļot klientu naudas līdzekļus, kas ir paredzēti ieguldījumu pakalpojumu sniegšanai, ārpusbilancē un turēs tos šķirti no kredītiestādes līdzekļiem. Attiecīgi abu tirgus dalībnieku klienti tiks aizsargāti vienādi – ar **ieguldītāju aizsardzības sistēmu**. Kredītiestādes pienākums ir nepārprotami informēt savu klientu, kurš saņem konkrētu ieguldījumu pakalpojumu, par viņam piemērojamo aizsardzības sistēmu.

Jautājums

Ko nozīmē šķirtas turēšanas principa ievērošana praksē?

Atbilde

Šķirta turēšana nozīmē, ka bankai ir jāievēro Finanšu instrumentu tirgus likuma 129. panta nosacījumi, t.sk. par līdzekļu turēšanu atsevišķā kontā pie darījumu partnera, kura pakalpojumus banka izmanto darījumu veikšanai ar finanšu instrumentiem. Uz bankas vārda atvērtajam kontam pie minētā darījumu partnera ir jābūt atzīmētam kā kontam bankas klientu līdzekļu turēšanai. Principiāli svarīgi ir nodrošināt, ka klientu līdzekļi ir nepārprotami identificējami kā tādi un to glabāšanai izvēlēta juridiskā forma nodrošina, ka pret tiem nevar tikt vērsta piedziņa bankas saistību nepildīšanas gadījumā. Bankai ir pienākums nodrošināt, lai katru dienu ārpusbilances saistību pret klientiem kopsумma sakristu ar minētā konta atlikumu pie darījumu partnera.

Jautājums

Kurās bankas bilances pārskata pozīcijās ir jāuzrāda klientu naudas līdzekļi, ja banka pieņem lēmumu piemērot šķirtās turēšanas principu? Vai gadījumā, ja banka pieņem lēmumu klientu līdzekļus, kas ir nodoti bankai pārvaldīšanā, turēt kopā ar saviem līdzekļiem un uzrādīt tos bilancē, šie pašu līdzekļi ir jāuzrāda arī "Monetāro finanšu iestāžu mēneša bilances pārskata" "J" pielikumā "Aktīvi pārvaldīšanā"?

Atbilde

Pēc Latvijas Bankas sniegtās informācijas, ja banka ir nolēmusi klientu līdzekļus uzrādīt ārpusbilancē (t.i., piemērot tiem šķirtas turēšanas principu), tad neatkarīgi no ieguldījumu pakalpojumu veida šie līdzekļi ir jāuzrāda "Monetāro finanšu iestāžu mēneša bilances pārskata" "J" pielikuma "Aktīvi pārvaldīšanā" pozīcijās saskaņā ar ieguldījuma veidu. Ja banka tur klientu līdzekļus (t.sk. ieguldītāju individuālā portfeļa

pārvaldīšanas ietvaros) kopā ar saviem līdzekļiem pie ārvalstu sadarbības partnera un klientu līdzekļi tiek uzskaitīti bankas bilanci, tad bankas "Monetāro finanšu iestāžu mēneša bilances pārskatā" tos uzrāda kā klientu noguldījumus. Dubulta klientu uzskaitē (arī "J" pielikumā "Aktīvi pārvaldīšanā") nav pieļaujama.

Jautājums

Kā var tikt nodrošināta klientu naudas līdzekļu šķirta turēšana darījumos ar Latvijas Centrālajā depozitārijā iegrāmatotajiem finanšu instrumentiem, kuros naudas norēķini tiek veikti ar Latvijas Bankas starpniecību?

Atbilde

Latvijas Banka neparedz kredītiestādei iespēju atvērt nominālo kontu latos kredītiestādes klientu naudas līdzekļu, kas ir paredzēti darījumiem ar finanšu instrumentiem, turēšanai. Saskaņā ar Latvijas Bankas sniegto informāciju kredītiestādēm tiek atvērts tikai viens naudas konts, kuru izmanto obligāto rezervju prasību nodrošināšanai.

Arī Finanšu instrumentu tirgus likuma 129. panta otrās daļas 1. punkts paredz, ka kredītiestāde var klientu naudas līdzekļus, kas nepieciešami ar finanšu instrumentu veicamo darījumu nodrošināšanai, turēt šķirti no saviem līdzekļiem dalībvalsts centrālajā bankā, neatspoguļojot minētos līdzekļus kredītiestādes bilanci, ja attiecīgās dalībvalsts centrālā banka sniedz šādu pakalpojumu. Ņemot vērā, ka Latvijas Banka nesniedz šādu pakalpojumu, banka nevar nodrošināt klientu naudas līdzekļu šķirtu turēšanu Latvijas Bankā.

Ņemot vērā minēto, Komisija norāda, ka gadījumā, ja banka pieņems lēmumu nodalīt klientu naudas līdzekļus, kas ir paredzēti darījumiem ar finanšu instrumentiem, no savas mantas, atspoguļojot tos ārpusbilancē, un ņemot vērā, ka latu kontu atvēršana klientu līdzekļu turēšanai citā kredītiestādē nav lietderīga un neatbilst klientu interesēm no klientu līdzekļu aizsardzības viedokļa, banka var paredzēt īpašu kārtību latos denominēto klientu līdzekļu turēšanai un atspoguļošanai.

Piemēram, ja banka pieņems lēmumu atspoguļot visu klientu naudas līdzekļus, kurus klienti ir nodevuši bankai finanšu instrumentu portfeļu pārvaldīšanai, ārpusbilancē, bet tajā pašā laikā bankai nebūs atvērts atsevišķais latu konts citā kredītiestādē šādu klientu naudas līdzekļu turēšanai, banka var paredzēt līgumā ar klientiem, iekšējās procedūrās un uzskaites sistēmā, ka gadījumā, ja portfeļu pārvaldīšanas ietvaros klientiem tiks iegādāti latos denominēti vērtspapīri, norēķinu nodrošināšanai par darījumiem ar šādiem vērtspapīriem klientam tiks atvērts latu konts, kas tiks atspoguļots bankas bilanci, un klientu naudas līdzekļu atlikums šādā kontā tiks aizsargāts ar noguldījumu garantiju shēmu (Latvijā – Noguldījumu garantiju likums), savukārt klientu naudas līdzekļi citās valūtās tiks aizsargāti ar ieguldītāju aizsardzības shēmu (ievērojot šķirtās turēšanas principu; Latvijā – Ieguldītāju aizsardzības likums).

Jautājums

Vai banka ir tiesīga izvēlēties šķirtas turēšanas principu neattiecināt uz visiem sniegtajiem ieguldījumu pakalpojumiem, bet paredzēt dažādu pieeju (šķirti vai kopā)

atkarībā no klienta, sadarbības partnera vai ieguldījumu pakalpojuma veida? Cik bieži var mainīt izvēlēto bankas pieeju?

Atbilde

Komisija norāda, ka banka var pieņemt lēmumu piemērot naudas līdzekļu šķirtas turēšanas principu visiem ieguldījumu pakalpojumu veidiem (t.sk. brokeru pakalpojumiem, portfeļu pārvaldīšanas pakalpojumiem, portfeļu turēšanas pakalpojumiem) vai tikai vienam no bankas piedāvātajiem pakalpojumu veidiem (piemēram, tikai brokeru pakalpojumiem darījumos ar atvasinātajiem finanšu instrumentiem). Šādā gadījumā bankas iekšējās politikās un procedūrās ir jābūt aprakstītai kārtībai, kā bankas uzskaites sistēmā tiek atspoguļoti pakalpojumu veidi, kuriem tiek piemērots šķirtas turēšanas princips, un ieguldījumu pakalpojumu veidi, kad klientu naudas līdzekļus darījumu veikšanai banka attiecīgi atspoguļo savā bilancē (t.sk. jābūt paredzētam atsevišķam kontu tipam (t.sk. klientu konti) bankas uzskaites sistēmā un klientiem ir jābūt informētiem par tiem piemērojamo aizsardzības shēmu). Par latos denominētiem līdzekļiem viena ieguldījumu pakalpojuma ietvaros var tikt atrunāta īpaša kārtība.

Dažāda pieeja attiecībā uz dažādiem klientiem vai dažādiem sadarbības partneriem nav pieļaujama. Mainīt izvēlēto klientu līdzekļu turēšanas principu var tik bieži, cik bieži banka ir spējīga pārskatīt visas bankas politikas un procedūras, uzskaites sistēmu un atkārtoti informēt visus esošos klientus par citu aizsardzības shēmu, kas tiks piemērota konkrētam ieguldījumu pakalpojumam.

Jautājums

Ja banka piemēro klientu līdzekļu šķirtas turēšanas principu attiecībā uz visiem ieguldījumu pakalpojumiem, vai bankas maksātspējas gadījumā Kredītiestāžu likuma 172. pants tiks attiecināts tikai uz tādu klientu naudas līdzekļiem pie bankas sadarbības partnera, kuriem tika sniegti ieguldījumu portfeļu pārvaldības pakalpojumi, vai arī uz tādu klientu naudas līdzekļiem, kas izmanto citu veidu ieguldījumu pakalpojumus vai ieguldījumu blakuspakalpojumus, piemēram, brokera pakalpojumus vai turētājbankas pakalpojumus?

Atbilde

Ja banka piemēro klientu naudas līdzekļiem, kas ir paredzēti darījumiem ar finanšu instrumentiem, naudas līdzekļu šķirtas turēšanas principu, šādi līdzekļi neatkarīgi no sniegtā ieguldījumu pakalpojuma veida, balstoties uz Kredītiestāžu likuma 172. pantu, nevar tikt iekļauti bankas mantā.